

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

מנחות כא היא שיחתי

נושאים לשיחה ודיון
לקחת מדרך הגמרא אל משעולי החיים

לשון הקודש | מה הפירוש "להשבית" מלח

הגמרא דורשת מהפסוק "ולא תשבית מלח" שצריך להביא מלח שאינו שובת, דהיינו מלח סדומית. והיינו שדורשים כאילו "לא תשבית" הוא תואר ל"מלח" שיהיה "מעל קרבנך" מלח שהוא "לא תשבית", שנעשה בכל ימות ועונות השנה בלי שום שביתה.

ונראה להוכיח כן גם מפשוטו של מקרא, דהנה מה הפירוש "השבבת מלח מעל קרבנך" הרי האיסור הוא להימנע מליתן מלח על הקרבן ומה שייך כאן לשון השביתה. וכי מי שלא אוכל מצה הוא משבית את המצה, ומי שלא נוטל לולב הוא משבית את הלולב.

וביותר, דהנה תרגום אונקלוס השביתה - ביטול, תשביתו שאור - תבטלון חמיע, והשבתי חיה רעה - ואבטיל.

ובשייכות בין השביתה לביטול ביאר הכתב והקבלה (שמות יב, טו) וזה לשונו:

"כל לשון שביתה שבמקרא יורו על שלילת מעשה ומניעת פעולה, וענינם רק הפסקת דבר ובטולו שהיה בו עד הנה, כמו וישבות המן פסק ירידתו, כי בו שבת מכל מלאכתו - הפסק מלאכה ממנה, והשבתם אותם מסבלותם - שיפסקו ויתבטלו ממלאכתם. ולא תשבית מלח מעל מנחתך - מניעת נתינת המלח. והשבתי חיה רעה מן הארץ, אמר עלה ר"ש בספרא, יש מזיקים ואין מזיקים, שאין השביתה זו בעצמות החיה שתעבור מן המדינה או תמות, אלא תשאר במקומה בחיים ויפסק מהם כח טבעם להזיק. ככה תשביתו כאן [בענין חמץ] איננו השביתה בעצמות החמץ לבערה או לשרפה, דא"כ היה לו לומר תבערו או תסירו וכדומה מן הלשונות שיש בהם מעשה, ואמר תשביתו שהוראתו שלילת מעשה ומניעת פעולה, וענינו הפסק היות דבר ממה שהוא מעותד אליו, וטעם תשביתו, תעשו שהשאוור והחמץ יפסק מלהיות ממה שהוא מיוחד אליו, והפסק היותו זאת היא במחשבה לבד, שיחשוב בלבו שהוא דבר שאין בו צורך כלל וכדבר בטל, ותרגום תשביתו - תבטלון. עכ"ל הכתב והקבלה.

נמצא שהשביתה פירושה "הפסקת הויית דבר ממה שהוא מעותד עליו". ואם כן, צריך להבין איך שייך לשון זה ב"לא תשבית מלח מעל קרבנך" וכי הוא מעותד לזה?

מכאן משמע שמדובר במלח כזה שנעשה באופן טבעי עבור השימוש בו, והוא ב"ים המלח" אשר הוא מיועד מצד טבעו לייצר המלח. במלח כזה, אם אינו משתמש בו לעיקר תפקידו: למלוח בשולחנו של מקום, הרי הוא כמי שמבטל את החיה הרעה מכוח טבעה התמידי להזיק.

משא"כ אילו היה מביא מלח שמייצר האדם, הרי אין כאן השביתה, כי יכול להימנע מלייצר המלח ולא יהיה כאן מלח למקדש. אבל אין כאן "השביתה" והפסקת הוויית הדבר ממה שהוא מעותד עליו. עיין בזה.

וורט | מדוע קס"ד לפסול מלח הבא מחוץ לארץ

והנה הגמרא הביאה דרשה להכשיר מלח הבא מחו"ל. "תמלח מכל מקום" ופרש"י "אפילו מחוץ לארץ". וכבר תמהו האחרונים מאי קס"ד דבעינן מן הארץ, הרי כל הקרבנות באים מחו"ל (מלבד מנחת העומר ושתי הלחם).

אמנם להנ"ל אפשר שלשון "השבבת מלח" משמע מלח המיועד מצד עצמו להעלות על מזבח ה', וזהו המלח שמוציאה ארץ ישראל עבור זה, ואילו מלח דחו"ל אינו מיועד ומעותד מצד עצמו להעלות על מזבח ה' וממילא אם נמנע מלמלוח בו אינו "משבית המלח" מייעודו, וכמוש"נ. ולכן צריך פסוק שאף מלח כזה כשר (אולי רק בדיעבד) כמו שמלח איסתרונקנית כשר בדיעבד.

מחשבה | האם לעתיד לבוא יהיה מלח סדומית לקרבנות?

מדוע יש בסדום מלח, משום שחטאו יושביה ונעשית "גפרית ומלח שריפה כל ארצה" כלשון הכתוב בפרשת נצבים על מהפיכת סדום ועמורה.

אמנם קודם שקלקלו בני אדם לא היה שם גפרית ומלח אלא "כָּלָה

למליחת קרבנות, מפני שהוא מזוקק, הוא עובר תהליכי ניקוי והוספת חומרים מונעי התגבשות כדי לשמור על זרימתו, (מה שהופך אותו לאידיאלי להמלחה אחידה של מי בישול לפסטה או לתיבול עדין של מאפים), דבר זה מסיר ממנו את כל המינרלים הבריאים שנמצאים במלח. יש גם מקומות בהם מוסיפים למלח השולחן מינרל בשם "יוד", בשביל בריאות הציבור שיש לו מחסור בIOD, אבל יש לדון האם מותר לעשות כן במלח העולה על המזבח.

דווקא מלח בישול - שנקרא גם המלח הכשר (Kosher Salt) בגלל השימוש בו להכשרת בשר - הוא המתאפיין בגבישים גדולים ושטוחים ללא תוספות, והוא כנראה יותר "ראוי למזבח" מאשר אחיו הדקיק.

יש לדון אם המלח צריך להיות לבן כפי שהוא בים המלח. כי למשל המלח האטלנטי (Sel Gris) הינו בעל גוונים אפורים ומרקם לח, אותם הוא שואב מהבוץ והאצות שבקרקעית הים. המלח הפרסי הינו מלח כחול!

המלח היוקרתי ביותר, נקרא הפלור דה סל (Fleur de Sel) הידוע כ"פרח המלח" על שם הטקסטורה המיוחדת שלו בצורת פרחים עדינים. הוא נאסף ידנית מהשכבה העליונה של בריכות האידוי, זהו מלח פריך ועדין במיוחד המשמש כ"מלח סיומת" (Finishing Salt) לתיבול מנות מוכנות, סלטים ואפילו קינוחי שוקולד ליצירת ניגודיות מרקמית (כמלח בישול אין לו שימוש - כי הוא נמס מיד ומאבד את ייחודיותו).

בבטן האדמה נמצא את מלח ההימלאיה (Himalayan Pink Salt) שהוא בצבע וורוד! הוא חב את צבעו המרהיב לתחמוצות ברזל. במטבח ההודי נמצא גם המלח השחור (Kala Namak) מהמטבח המתאפיין בריח גופריתי חזק ומשמש במטבח הטבעוני להענקת טעם של ביצים למנות כמו מקושקשת טופו.

חלק ממגוון המלחים הגדול. מי מהם כשר למליחת קרבן?

מִשְׁקָה לִפְנֵי שִׁחַת יִקְוָה אֶת סֶדֶם וְאֶת עֲמֻרָה כְּגֹן ה' פְּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ צֶרֶךְ

וכן אמרו חז"ל שים המלח היה "עמק השידים" עשוי שדות מוריקות ופוריות ורק אחרי מהפיכת סדום ואמורה נעשה שם ים המלח.

והנה לעתיד לבוא ישוב כל האזור לפרוח "כי נחם ה' ציון נחם כל חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשֶׂם מִדְּבָרָהּ פְּעֵדָן וְעֲרֵבְתֶּיהָ כְּגֹן ה'", ואם כן שוב לא תהיה שם "גפרית ומלח כמהפיכת סדום ועמורה".

ולכאורה לא יהיה אפשר להשתמש במלח סדומית אלא במלח איסטרונקנית, ואם כן, הרי מוכרח שאין מלח סדומית מעכבת ומדוע צריך דרשה לזה. וצריך לומר שבחול"ל יש מקומות אחרים שיש שם מלח שאינו שובת ונעשה מאליו ע"י הים. אלא שא"כ צריך לדקדק להיפך מדוע צריך דרשה שמלח מחול"ל כשר כדדרשינן כאן "תקריב מכל מקום" ופירש"י "אפילו מחוץ לארץ".

סתירה | מלח סדומית דק או עבה וקשה

אנו לומדים בדף שלנו על העדיפות של "מלח סדומית" רש"י מבאר שמלח סדומית הוא דק ומלח איסטרונקנית הוא גס. אבל בבבא בתרא (כ, ב) כתב רש"י "מלח סדומית עבה וקשה כאבן" ע"ש, ולכאורה יש כאן סתירה ברש"י.

אמנם הערוך השולחן יו"ד סימן נט ביאר בטוב טעם: דהענין כן הוא דמלח סדומית בטבעו קשה למאד כאבן ולכן כשנטחן או נכתש נעשה דק למאד, יותר ממלח איסטרונקנית שהוא לח ורך בטבעו ולכן בהטחנו או בהכתשו אינו יכול להעשות דק כל כך כמו שהחוש מעיד בזה. וגם היום אנו רואים שמלח של ים הרבה יותר קשה ממלח הארץ וגם הרבה יותר מלוח.

לפי"ז מלח סדומית הוא דק וקשה כאבן ואסטרונקנית הוא גס ורך ולכן יש בכל אחד לענין מליחה מעלה וחסרון: דהסדומית הוא דק ונוח ליתוך (= לספוח נוזלים) אך נגד זה הוא קשה כאבן ואינו נוח ליתוך, ואסטרונקנית הוא גס ואינו נוח ליתוך ונגד זה הוא רך ונוח ליתוך. עיי"ש.

גסטרונומיה | 27 סוגי מלחים שונים

יש מי שחושב שכל המלחים הם אותו הדבר, אך באמת ישנם מלחים שונים בעלי מרקמים, טקסטורות, טעמים וצבעים מגוונים.

דווקא מלח השולחן (Table Salt) שלנו, הוא מסתמא מלח הפסול

דיון | מתי מותר להוליך מלח ברה"ר בשבת לצורך מליחת הקרבנות

והנה, מהר"ם בן ברוך, השער המלך והמהרי"ל דיסקין כתבו לבאר שנצרך הפסוק להתיר להביא את המלח דרך רשות הרבים או להוציא מרה"ר לרה"ר.

וזה פלא הרי אפילו את הקרבן עצמו אסור להביא בשבת דרך רה"ר כי אין מכשירין דוחים שבת ואיך יתכן שיהיה מותר להביא מלח דרך רה"ר.

וראיתי בספר "חשוקי חמד" שהציע לתרץ דמיירי באופן שאין להם מלח בבית המקדש ויכול לזרוק מלח מרשות הרבים על גבי המזבח שאם יזרוק את המלח אין זה מכשירים אלא גוף המצוה וכמו שכתוב בתורה על כל קרבן תקריב מלח וגוף המצוה דוחה שבת.

ואף שבמבט ראשון נראה הדבר רחוק לומר שיוכל לזרוק מרשות הרבים עד המזבח שעמד רחוק ממנו, אבל יתכן שהפסוק נאמר על נוב וגבעון או משכן ששם היה המזבח בסמוך לקלעים המפרידים בינו לרשות הרבים. עכ"ד.

אך לענ"ד בכה"ג אינו מקיים מצוות "על כל קרבן תקריב מלח" שהרי המליחה היא עבודה וצריך להיות בתוך העזרה. ואולי זה תלוי בדברי הנמוקי יוסף ב"אשו משום חיצו" האם נחשב שמולח בפנים או בחוץ. ויש לעיין בזה.

אך באופן אחר נראה ליישב שהמצווה היא להביא מן המים התחתונים אל המזבח, לכן ההבאה גם היא חלק ממעשה המצווה. אילו היתה המצוה להביא מלח גרידא, הרי הבאתו מן הים אל המקדש אינו אלא מכשיר, אבל כאשר המצוה היא להביא מלח מן המים התחתונים שבים אל המקדש, הרי גם ההבאה עצמה בכלל המצווה. והוא חידוש.

מעשה רב | תירוצו של הרבי מביאלא זי"ע

בשו"ת עני בן פחמא או"ח סי טז (הובא ב"חשוקי חמד" כאן) כתב: בעת שהיה אדמו"ר רבי דוב בעריש מביאלא עם האדמו"ר מהר"ם מווארקא זצ"ל בקאצק בשבת קודש, שלח הרה"ק מקאצק לקרוא את הרה"ק מביאלא לחדרו הקדוש בשב"ק בבוקר, שהיה דרכו בקודש של הרבי מקאצק לדבר עמהם אז בלימוד התורה בחידוד של לפלול. והקשה אז הרבי מקאצק את הקושיא הנ"ל למה לי קרא דתקריב לאשמעינן דמליחת קרבנות דחי שבת הלא אין עיבוד באוכלין, וכל

בית הוראה | האם יש מעלה להשתמש במלח הכשר לקרבנות?

הרמ"א כותב בסימן קס"ז: "מצוה להניח על כל שלחן מלח קודם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן, ונאמר: על כל קרבן תקריב מלח (בית יוסף בשם שבלי הלקט) והוא מגין מן הפורעניות". כדאי לעיין במשנה ברורה שם דברים נפלאים.

ויש לעיין האם צריך להקפיד במלח הראוי לקרבן, ונפק"מ למלח העובר בישול או למלח שנשתנה ע"י זיקוק כמו מלח בישול שלנו. וצ"ע.

פולמוס | מדוע קס"ד שלא למלוח בשבת

הגמרא מביאה דרשה שמליחת קרבנות דוחה שבת, והאחרונים הרעישו להבין איזה מלאכה יש במליחת הקרבנות הרי אין איסור מעבד באוכלין.

ה"שפת אמת" (ויקרא, ליקוטים) מבאר שאין כוונת הגמרא שאילולי הדרשה היינו אוסרים למלוח בשבת אלא שהווה אמינא שבשבת אין חיוב למלוח. מדוע?

שהרי ענין ברית המלח, כפי שביאר רש"י על התורה, הוא שהבטיח הקדוש ברוך הוא למים התחתונים להעלות מלח על הקרבן, לעשות שלום בין עליונים לתחתונים. כי כאשר הבדיל הקדוש ברוך הוא בששת ימי בראשית בין מים עליונים למים תחתונים, כמאמר הכתוב "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", החלו המים התחתונים לבכות לפני הקדוש ברוך הוא, על שעל ידי הפרדה בינם לבין המים העליונים, הרי הורחקו מפני הקדוש ברוך הוא. והשיב להם הקדוש ברוך הוא שתמורת ההרחקה, יקבלו המים עליונים בהקרבה על המזבח, שהרי המלח נוצר מן המים, וכאשר יצוה הקדוש ברוך הוא למלוח כל קרבן במלח - יתקרבו שוב המים התחתונים להקב"ה.

מכיון שזה טעם הציווי למלוח את הקרבן, אומר ה"שפת אמת" שהיה עולה על דעתנו שבשבת, שבה יש ממילא שלום בין עליונים ותחתונים - אין צורך לברית מלח, לפי שהשבת היא בעצמה ברית, ולכן היה צורך בלימוד מיוחד: "תקריב - אפילו בשבת", שאף שטעם ההמלחה אינו שייך בשבת, מכל מקום לאחר שנקבעה המצווה, הרי היא נוהגת אף בשבת.

מועטת וכך יכול האדם להשתנות מעט מעט: "פירש רבינו תם ז"ל: יכול יתן בו מעט מלח למצוה בעלמא, כבינה המועטת שנותן טעם באדם ומישרת אותו מעט מעט".

משמע שעודף בינה אינה יכולה ליישר את האדם מעט מעט, ולכן הוא לא מתוקן בזה, וכמו"כ קס"ד דבעינן דווקא מעט מלח שמתקן המאכל ולא ריבוי מלח שאי אפשר לאכול המאכל בלא להדיחו.

ובאמת חנה התפללה על שמואל שלא יהיה חכם ולא יהיה טיפש, הרי שהיא הבינה שיותר מדי חכמה - ג"כ עלול להיות חסרון... כנראה משום שאי אפשר לה ליישר את האדם מעט מעט... אם השכל לא תואם לדרגתו של האדם הוא נהיה מנותק ממנו ולא יעיל.

שוב ראיתי מציינים לספר פאר ישראל (ח"א עמוד ת"י) מביא מכ"ק אדמו"ר בעל הבית ישראל מגור זצ"ל: "קורח שפיקח היה - מה ראה לשטות זו". לאיזו שטות? לשטות הגדולה שלו "שפיקח היה". שכן רק מכח פיקחותו בא לכל הקלקולים שעשה. וזה שמצינו בתפילת חנה: "ונתת לאמתך זרע אנשים". ופירשו חז"ל כאן: "לא חכם ולא טיפש". לכאורה, איזו אמא מבקשת על בנה שלא יהיה חכם? אלא בהיותה ממשפחת קורח, זכרה חנה היטב, שפיקחותו היתה בעוכריו, והבינה "אז צי קלוג טויג אויך נישט", עכד"ק.

אחד מתלמידיו היו אומרים תירוצים טובים וארוכים וכמבואר בארוכה בכל ספרי האחרונים.

אח"כ אמר להרבי מביאלא זצ"ל שהיה אז אברך מה אתה אומר? והשיב כי קושיא זו איתא במשנה למלך אבל לא קשה כלל כי קרבנות שבת היו עולות והראש לא היה בכלל הפשט וניתוח והיו מולחין על העור שיש בו משום מעבד, ואמר הרבי מקאצק לכל גדולי תלמידיו "זה נקרא ללמוד לעומק".

לקח | יותר מדי שכל - גם הוא חסרון

בגמרא שלנו מבואר שדי ב"טיפת בינה" כדי לתקן את האדם, לכן השיעור של "מעט מלח" נקרא "כבינה", שהוא די כדי להסיר טעם הטפלות. כלשון הרא"ש בחולין:

אבל בריטב"א בחולין קיב, א אנו לומדים שזוהי מעלת הבינה שהיא